

**Смерницький Дем'ян Вікторович,**  
доктор юридичних наук, старший дослідник,  
заступник директора ДНДІ МВС України  
м. Київ, Україна,  
ORCID ID 0000-0001-6066-0324

## ТЕХНІЧНЕ РЕГУЛЮВАННЯ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ ТА НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ

*У статті розглянуто поняття нормативно-правового акта як офіційного правового документа, прийнятого уповноваженим на це суб'єктом у визначеній формі і за встановленою процедурою, який регулює суспільні відносини і містить норми права, та визначено його ознаки. Зазначено, що разом із нормами права наявні й технічні норми. Технічні норми, які встановлюються в нормативно-правових актах, набувають обов'язкового характеру та стають нормами права. Крім того, досліджено поняття нормативних документів у сфері технічного регулювання, до яких відносяться стандарти, кодекси ustalеної практики та технічні умови.*

**Ключові слова:** *нормативно-правові акти, нормативні документи, технічне регулювання, технічний регламент, стандарт, кодекс ustalеної практики, технічні умови.*

Нормативно-правовий акт – це офіційний письмовий документ, прийнятий уповноваженими на це суб'єктами нормотворчості у визначеній формі та за встановленою процедурою, спрямований на встановлення, зміну або скасування норм права. До специфічних ознак можна віднести такі: він має правоутворююче призначення, тобто оформлює встановлення, зміну чи скасування норм права; приймається суб'єктами нормотворчості в межах їхньої компетенції [1].

На думку М.В. Кравчук, нормативно-правовий акт це – письмовий документ компетентного органу держави, що містить формально обов'язкове правило поведінки загального характеру і є основною формою права для багатьох правових систем сучасності. За юридичною силою нормативно-правові акти поділяються на закони (що мають вищу юридичну силу) і підзаконні акти (що видаються на підставі закону, відповідно до закону і для його виконання) [2, с. 131–132].

Наведемо ще одне визначення нормативно-правового акта, встановлене в Порядку проведення державної реєстрації нормативно-правових актів Держком-енергозбереження в Міністерстві юстиції України та включення їх до Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів. Так, під нормативно-правовим актом необхідно розуміти офіційний письмовий документ, виданий Держком-енергозбереження у визначеній законодавством формі та за встановленою законодавством процедурою, спрямований на регулювання суспільних відносин, містить нормативні приписи (має неперсоніфікований характер, розрахований на багаторазове застосування і дія не вичерпується одноразовим виконанням) [3].

Отже, як ми бачимо з наведених вище визначень, вони схожі за своєю суттю.

Тобто у загальному, як зазначає Н.М. Крестовська та Л.Г. Матвеева, нормативно-правовий акт це – письмовий документ, виданий в установленому порядку компетентним органом держави, що містить правові норми загального характеру [4].

Або, як було визначено у проєкті Закону України “Про нормативно-правові акти”, “нормативно-правовий акт – офіційний правовий документ, прийнятий уповноваженим на це суб’єктом у визначеній формі і за встановленою процедурою, який регулює суспільні відносини і містить норми права” [5].

Ознаками нормативно-правового акта є: офіційний характер; ухвалення або видання відповідно до строго встановленої процедури у порядку правотворчої діяльності; наявність нових або скасування колишніх правових норм; письмовий документ, що має певні реквізити; певна структура акта; реєстрація акта.

Залежно від суб’єкта правотворчості всі нормативно-правові акти поділяються на: нормативно-правові акти державних органів; нормативно-правові акти недержавних суб’єктів (органів місцевого самоврядування, профспілок, акціонерних товариств тощо); сумісні нормативно-правові акти державних органів і недержавних суб’єктів; нормативно-правові акти безпосередньої правотворчості народу (суспільства) [4].

Проаналізуємо нормативно-правові акти та нормативні документи у сфері технічного регулювання.

Відповідно до Закону України “Про технічні регламенти та оцінку відповідності” технічне регулювання це – правове регулювання відносин у сфері визначення та виконання обов’язкових вимог до характеристик продукції або пов’язаних з ними процесів та методів виробництва, а також перевірки їх додержання шляхом оцінки відповідності та/або державного ринкового нагляду і контролю нехарчової продукції чи інших видів державного нагляду (контролю) [3].

А.І. Черемнова зазначає, що “поряд з нормами права існують і технічні норми. Серед технічних норм є такі, які, одержуючи закріплення в нормативних актах, набувають юридичної сили, їх можна назвати техніко-юридичними”. Автор визначає технічні характеристики встановленні в правових документах, як норми права [5, с. 200].

Переважно обов’язкові норми до якості та безпечності продукції встановлюються в технічних регламентах. Технічний регламент, згідно із Законом України “Про технічні регламенти та оцінку відповідності”, – це нормативно-правовий акт, у якому визначено характеристики продукції або пов’язані з ними процеси та методи виробництва, включаючи відповідні адміністративні положення, додержання яких є обов’язковим. Цілями прийняття технічних регламентів є захист життя та здоров’я людей, тварин і рослин, охорона довкілля та природних ресурсів, забезпечення енергоефективності, захист майна, забезпечення національної безпеки та запобігання підприємницькій практиці, що вводить споживача (користувача) в оману [3].

Технічні регламенти можуть прийматися у вигляді законів, але частіше вони затверджуються постановами Кабінету Міністрів України. Отже, технічні регламенти, залежно від способу їх прийняття, можуть відноситися до законів або підзаконних актів.

Н.М. Крестовська та Л.Г. Матвеева констатують, що у нашій країні є такі види підзаконних актів: нормативні укази Президента України; постанови Кабінету Міністрів України; інструкції та нормативні накази міністерств і відомств; норма-

тивні акти місцевих державних адміністрацій; нормативні акти органів місцевого самоврядування; нормативні накази адміністрації підприємств, установ, організацій (наприклад, правила внутрішнього трудового розпорядку) [4].

Так, Є. Гетьман зазначає, що у юридичній літературі майже не існує розбіжностей стосовно розуміння юридичної природи та сутності підзаконного нормативно-правового акта [6, с. 93]. Здебільшого він розглядається як акт, що приймається уповноваженими на це суб'єктами нормотворчості на основі закону і не повинен йому суперечити [7, с. 201]. У юридичній енциклопедії підзаконний акт розглядається як акт, прийнятий компетентними органами державної влади чи уповноваженими державою іншими суб'єктами на підставі закону, відповідно до закону і в порядку його виконання [8, с. 220].

У сфері технічного регулювання разом із нормативно-правовими актами, відповідно до Закону України “Про стандартизацію” [9], наявні й нормативні документи, до яких відносяться стандарти, кодекси усталеної практики та технічні умови, в яких установлюються правила, настанови чи характеристики щодо діяльності або її результатів.

Стандарт, як визначено Законом [9], – це нормативний документ, заснований на консенсусі, прийнятий визнаним органом, що встановлює для загального і неодноразового використання правила, настанови або характеристики щодо діяльності чи її результатів, та спрямований на досягнення оптимального ступеня впорядкованості в певній сфері.

Кодекс усталеної практики – нормативний документ, що містить рекомендації щодо практик чи процедур проєктування, виготовлення, монтажу, технічного обслуговування або експлуатації обладнання, конструкцій чи виробів.

А під технічними умовами розуміють нормативний документ, що встановлює технічні вимоги, яким повинна відповідати продукція, процес або послуга, та визначає процедури, за допомогою яких може бути встановлено чи дотримані такі вимоги [9].

Стандарти, відповідно до Закону [9], мають добровільний характер застосування, тому переважно зазначені нормативні документи не відносять до нормативно-правових актів.

Як визначено у проєкті Закону України “Про нормативно-правові акти”, ненормативний правовий акт – це акт, що містить лише індивідуально-конкретні або індивідуально-правозастосовні приписи [5]. Нормативні документи у сфері технічного регулювання не відповідають визначеному критерію.

На наше переконання, у разі відповідного посилання у нормативно-правових актах (технічних регламентах) нормативні документи стають обов'язковими до виконання та набувають статусу нормативно-правового документа.

Відповідно до ст. 11<sup>2</sup> Закону України “Про технічні регламенти та оцінку відповідності” переліки національних стандартів для цілей застосування технічних регламентів формуються відповідними державними органами в ході консультацій з національним органом стандартизації згідно з правилами їх формування, затвердженими центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері технічного регулювання [10].

Крім того, у разі декларування виробником відповідності своєї продукції чи процесів, пов'язаних з її виробництвом, відповідному нормативному документу, він теж стає обов'язковим до виконання.

Кодекс України про адміністративні правопорушення [11] та Кримінальний кодекс України [12] встановлюють відповідальність за невиконання вимог нормативних документів у сфері технічного регулювання.

О.Ф. Скакун зазначає, що підзаконний нормативний акт – це акт, який видається відповідно до закону, на підставі закону для конкретизації законодавчих розпоряджень та їх трактування або встановлення первинних норм [13, с. 489].

У сфері забезпечення якості та безпечності промислової продукції стандарти (нормативні документи) теж відіграють роль щодо конкретизації, трактування або встановлення первинних норм щодо виконання технічних регламентів (нормативно-правових актів).

Узагальнюючи та підводячи підсумки розгляду нормативно-правових актів та нормативних документів у сфері технічного регулювання, ми прийшли до висновку, що технічні регламенти – це нормативно-правові акти, які можуть бути законами або підзаконними нормативно-правовими актами. Стандарти мають переважно добровільний характер застосування, але у разі посилання на них у нормативно-правових актах або декларування виробником продукції про їх застосування набувають обов'язкового характеру та ознак нормативно-правового акта. Технічні умови, розроблені та введені в дію на відповідному підприємстві, є обов'язковими для цього підприємства. За невиконання норм стандартів та технічних умов настає адміністративна та кримінальна відповідальність.

Тож проведення паралелей між нормативними документами сфери технічного регулювання і нормативно-правовими актами є актуальним та потребує подальшого вивчення та висловлення думок науковцями з цього приводу.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Теорія держави і права: підручник. URL: [https://pidru4niki.com/70667/pravo/normativno-pravovi\\_akti](https://pidru4niki.com/70667/pravo/normativno-pravovi_akti) (дата звернення: 07.06.2021).
2. Кравчук М.В. Теорія держави і права. Проблеми теорії держави і права: навч. посіб. 3-тє вид., змін, й доп. Тернопіль: Карт-бланш, 2002. 247 с. URL: <https://lawbook.online/page/tgp1/ist/ist-16-idz-ax238-nf-53.html> (дата звернення: 07.06.2021).
3. Про затвердження Порядку проведення державної реєстрації нормативно-правових актів Держкоменергозбереження в Міністерстві юстиції України та включення їх до Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів: наказ від 01 вересня 2003 року № 94.
4. Крестовська Н.М., Матвеева Л.Г. Теорія держави і права: Елементарний курс. Вид. 2-е. Х.: ТОВ “Одіссей”, 2008. 432 с. URL: <http://studies.in.ua/ru/teoriya-gosudarstva-i-prava-krestovskaya-nm/1585-rozdl-16-normativno-pravovi-akt.html> (дата звернення: 07.06.2021).
5. Черемнова А.І. Технічні норми в системі регулювання суспільних відносин у сфері охорони довкілля. Актуальні проблеми держави і права. 2008. С. 200–204.
6. Гетьман Є. Підзаконний нормативно-правовий акт: поняття, ознаки, функції, види. Вісник Національної академії правових наук України. 2014. № 2 (77). С. 92–100.
7. Петришин О.В., Погребняк С.П., Смородинський В.С. та ін. Теорія держави і права: підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / за ред. О.В. Петришина. Х.: Право, 2014. 368 с.
8. Зайчук О.В., Копиленко О.Л., Оніщенко Н.М. Сучасна правова енциклопедія / за заг. ред. О.В. Зайчука; Ін-т законодавства ВР України. К.: Юрінком Інтер, 2010. 384 с.
9. Про стандартизацію: Закон України від 5 червня 2014 року № 1315-VII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014. № 31. Ст. 1058.
10. Про технічні регламенти та оцінку відповідності: Закон України від 15 січня 2015 року № 124-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015. № 14. Ст. 96.
11. Кодекс України про адміністративні правопорушення: за станом на 7 грудня 1984 року № 8073-X. Відомості Верховної Ради Української РСР. 1984. Дод. до № 51. Ст. 1122.
12. Кримінальний кодекс України: за станом на 5 квітня 2001 року № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25–26. Ст. 131.
13. Скакун О.Ф. Теорія держави і права (енциклопедичний курс): підручник. Х.: Еспада, 2006. 776 с.

## REFERENCES

1. Teoriya derzhavy i prava. "Theory of State and Law": textbook. URL: [https://pidru4niki.com/70667/pravo/normativno-pravovi\\_akti](https://pidru4niki.com/70667/pravo/normativno-pravovi_akti) (Date of Application: 07.06.2021) [in Ukrainian].
2. Kravchuk, M.V. (2002) Teoriya derzhavy i prava. "Theory of State and Law". Problems of the Theory of State and Law: textbook. 3rd ed., changes, and additions. Ternopil: Carte Blanche. 247 p. URL: <https://lawbook.online/page/tgp1/ist/ist-16-idz-ax238-nf-53.html> (Date of Application: 07.06.2021) [in Ukrainian].
3. On Approval of the Procedure for State Registration of Normative Legal Acts of the State Committee for Energy Saving in the Ministry of Justice of Ukraine and Their Inclusion in the Unified State Register of Normative Legal Acts: Order of September 1, 2003 No 94 [in Ukrainian].
4. Krestovska, N.M., Matveeva, L.G. (2008) Teoriya derzhavy i prava: Elementarnyy kurs. "Theory of State and Law: An Elementary Course". Second edition. Kh.: LLC "Odyssey". 432 p. URL: <http://studies.in.ua/ru/teoriya-gosudarstva-i-prava-krestovskaya-nm/1585-rozdl-16-normativno-pravoviy-akt.html> (Date of Application: 07.06.2021) [in Ukrainian].
5. Cheremnova, A.I. (2008) Tekhnichni normy v systemi rehulyuvannya suspil'nykh vidnosyn u sferi okhorony dovkillya. "Technical Norms in the System of Regulation of Public Relations in the Field of Environmental Protection". Current Issues of State and Law. P. 200–204 [in Ukrainian].
6. Hetman Ye. (2014) Pidzakonnnyy normatyvno-pravovyy akt: ponyattya, oznaky, funktsiyi, vydy. "Bylaw: Concepts, Features, Functions, Types". Bulletin of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine 2 (77), 92–100 [in Ukrainian].
7. Petryshyn, O.V., Pogrebnyak, S.P., Smorodynsky, V.S. and others (2014) Teoriya derzhavy i prava. "Theory of State and Law": textbook. for students / for order V. Petrishin. H.: Pravo. 368 p. [in Ukrainian].
8. Zaychuk, Fr.V., Kopylenko O.L., Onishchenko, N.M. (2010) Suchasna pravova entsyklopediya. Modern legal encyclopedia / for general ed. V. Zaychuk; Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine. K.: Jurinkom Inter. 384 p. [in Ukrainian].
9. On Standardization: Law of Ukraine of June 5, 2014 No 1315-VII. Information of the Verkhovna Rada (VVR). 2014. No 31. P. 1058 [in Ukrainian].
10. On Technical Regulations and Conformity Assessment: Law of Ukraine of January 15, 2015 No 124-VIII. Information of the Verkhovna Rada (VVR). 2015. No 14. P. 96 [in Ukrainian].
11. Code of Ukraine on Administrative Offenses of December 7, 1984 No 8073-X. Information of the Verkhovna Rada of the Ukrainian SSR. 1984. Add. to No 51. Art. 1122 [in Ukrainian].
12. Criminal Code of Ukraine of April 5, 2001 No 2341-III. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine. 2001. No 25–26. Art. 131 [in Ukrainian].
13. Shakun, O.F. (2006) Teoriya derzhavy i prava (entsyklopedychnyy kurs). Theory of State and Law (encyclopedia course): textbook. H.: Espada. 776 p. [in Ukrainian].

UDC 340.13

**Smernytskyi Demian,**  
Doct. Sci. (Law), Senior Researcher,  
Co-Director of the State Research Institute  
MIA Ukraine, Kyiv, Ukraine,  
ORCID 0000-0001-6066-0324

**TECHNICAL REGULATION:  
REGULATORY LEGAL ACTS AND REGULATORY DOCUMENTS**

Research article considers the concept of a legal act as an official legal document adopted by an authorized entity in a certain form and according to the established procedure, which regulates public relations and contains the rules of law. The features of the normative legal act include the following: official character; approval or pub-

© Smernytskyi Demian, 2021

DOI (Article): [https://doi.org/10.36486/np.2021.2\(52\).8](https://doi.org/10.36486/np.2021.2(52).8)

Issue 2(52) 2021

<http://naukaipravohorona.com/>

lication in accordance with a strictly established procedure in the order of law-making activities; presence of new or abolition of old legal norms; a written document that has certain details; certain structure of the act; registration of the act. Depending on the subject of law-making, all normative-legal acts are divided into: normative-legal acts of state bodies; normative legal acts of non-state subjects; compatible regulations of state bodies and non-state entities; normative-legal acts of direct law-making of the people. It is noted that along with the rules of law, there are technical rules. Technical norms, which are established in normative legal acts, become obligatory and become norms of law. In addition, the concept of regulations in the field of technical regulation, which include standards, codes of practice and technical conditions. Summarising the results of consideration of normative legal acts and normative documents in the field of technical regulation, we made the conclusion that technical regulations are normative legal acts which can be laws or by-laws. Standards are mostly voluntary in nature, but when referenced in regulations or by the manufacturer's declaration of use, they become mandatory and take on the characteristics of a legal act.

**Keywords:** normative legal acts, normative documents, technical regulation, technical regulation, standard, code of established practice, technical conditions.

Отримано 11.06.2021